

نقشه‌های جدید جهان برای هزاره نوین

نویسنده: پیتربیلور
مترجمین: مرتضی قورچی، وحید بابازاده/ کارشناسان مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

اشاره:

با توجه به اتمام طرح جامع و جایگاه تهران به عنوان "شهر دانش پایه و شهر جهانی" که توسط تهیه کنندگان طرح، با عنوان یاد شده اعلام شده است. مقاله حاضر که به نقشه شهرها بر روی نقشه‌های جهان به جای کشورها اشاره دارد به این نکته تأکید می‌کند که شرکت‌هایی که بیشترین امکان استفاده و دسترسی به دانش را دارند آنهایی هستند که مانند دفاتر مشاور مختلف و نظام‌های بانکداری به خدمات حسابداری، تبلیغات، حقوق و... در سراسر جهان مشغولند و این گونه‌ها حداقل در ۱۴ شهر دنیا فعالیت دارند. این گونه شرکت‌ها سیستم خدمات رسانی بدون مرز را اداره می‌کنند. مقاله حاضر که پژوهشی درباره جهان‌شهرهاست می‌تواند موضوع شهر، کلانشهر، جهان‌شهر و استراتژی جهانی خود را با سیستم خدمات رسانی بدون مرز محقق نماید و در چهارچوب شبکه و درجه بندهای شهری آلفا و بتا و گاما مورد بحث قرار دهد و ما را از منظری تازه با نقشه‌های جدید جهان برای هزاره نوین مواجه سازد.

عصریکار

چکیده:

که می‌تواند بعنوان یک متغیر چند بعدی برای ایجاد « فضای خدمات جهانی» میان شهرها، به جای «مسافت» به کار گرفته شود.

نقشه‌های جدید از جهان معاصر، بیانگر ساختار مرکزی از شهرهای عمده جهان است که در قالب ساختار مرکز - پیرامون قرار دارند. بررسی این ساختار کلی، الگوهای هوشمندانه تری از اثرات منطقه‌ای و تمایلات سلسله مراتبی را آشکار می‌کند.

کلید واژه: نقشه جهان، جهان‌شهرها، جهانی شدن، خدمات پیشرفته، مقیاس‌های چند جانبه

نقشه‌های جدید از جهان که از روابط میان شهرها استخراج شده است، در واقع به عنوان مکمل نقشه‌های سنتی کشورهای جهان ارائه می‌شود. به طور کلی تحت وضعیت نوین جهانی شدن، جهان‌شهرها به صورت مراکز خدمات جهانی پدیدار شده‌اند. در بیشتر آنها شرکت‌های اصلی «خدمات پیشرفته» ای وجود دارند که با استراتژی‌های مکانی خود در فراهم ساختن شبکه‌های اداری جهانی این وضعیت را بوجود آورده‌اند. اطلاعات موجود در مورد وجود دفاتر ۴۶ شرکت خدمات پیشرفته جهانی در ۵۵ جهان‌شهر بیانگر ارتباط خدماتی بین این شهرها است. پیوند میان شهرها به سنجش «مجاورت شبکه‌ای» تبدیل می‌شود

مقدمه:

هستند که فضای مکانها در مقیاس جهانی ترسیم شده است. اگرچه پدیده جهانی شدن و فرآیندهای فراملیتی منجر به کاهش هرچه بیشتر اثر بخشی مرزهای کشورها می‌شود.

جامعه شبکه‌ای از هزاران جریان در مقیاسهای متفاوت از جمله فعالیتهای فراملیتی که شبکه‌های جهانی را به وجود آورده‌اند، تشکیل شده است. شبکه جهانشهرها بهترین توصیف فعالیت اخیر است. بنابراین نقشه‌های جدید جهان از روابط میان شهرهای سراسر جهان بوجود آمده است. این پیوندها سنجه‌های جایگزینی برای جریانهای درون - شهری از اطلاعات اقتصادی هستند که در نتایج نهایی نماینده جدیدی از جریانهای فضایی اقتصاد جهانی می‌باشند و در جهت تکمیل نقشه‌های مرسوم از فضای مکانها در یک زمینه‌ای از سیاست‌های بین المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند. درحقیقت این تئوری درمورد تغییر نقشه‌های سیاسی مرسوم نیست بلکه بیان می‌کند که نقشه‌های کنونی نمی‌تواند یک چارچوب مناسب فضایی برای درک تغییرات اجتماعی تحت وضعیت جهانی شدن معاصر، باشد. ازاین رو ترسیم نقشه‌های جدیدی از جهان، ضروری به نظر می‌رسد. این مقاله در پنج بخش تهیه شده است؛ نخست از جهانشهرها به عنوان مراکز خدمات جهانی که خدمات تجاری برای شرکت‌های چند ملیتی را فراهم می‌کنند، تعبیر و تفسیر شده است. در این میان ارتباطات جدید و تکنولوژی اطلاعاتی باعث شده است که برخی از شرکت‌های تجاری خدماتشان را به فراسوی شهرهای سنتی و یا به بازارهای مالی ملی گسترش دهند.

دوم، مساله عدم وجود اطلاعات است، متأسفانه به علت اینکه بسیاری از این شرکتها خصوصی هستند دسترسی به اطلاعات عمومی درباره فعالیتشان همیشه با کمبود مواجه می‌شود.

بخش سوم نحوه جمع آوری داده‌ها را برای این پژوهش توصیف می‌کند. در قسمت چهارم، اطلاعاتی در مورد دفاتر ۴۶ شرکت خدمات جهانی در ۵۵ جهان شهرارایه می‌شود که از این داده‌ها روابط ماتریسی میان - شهری ۵۵×۵۵ حاصل می‌شود.

در بخش نهایی «فضای خدمات جهانی» که با تکنیک ماتریسی ایجاد شده است، توصیف و تعبیر می‌شود، که پس از آن سلسله مراتب و مناطق در هم تنیده شده براساس جایگاه شهر در فضای جهانی جریانها را به صورت نقشه آشکار می‌سازد.

بیش از یک دهه از زمانی که ابرین در سال ۱۹۹۲ بحث «پایان جغرافیا» را اعلام کرد، می‌گذرد. او در اثر خود یکپارچگی بازارهای مالی فراملیتی را مورد تحلیل قرار داد. همچنین تاکید نمود که ارتباطات همزمان باعث شده است تا مسافت نقش اصلی و همیشگی خود را در معاملات مالی از دست دهد. بنابراین چنین نتیجه گیری کرد که جغرافیا به عنوان مانعی در جهت ایجاد بازارهای جهانی در حال از بین رفتن است.

تعجب آور نیست که جغرافی دانان به این موضوع و موضوعات مشابه - که جهانی شدن به این معنا نیست که جغرافیا دارد از بین می‌رود - واکنش نشان دادند. به طور مثال: تحلیل گفتمان انتقادی «جهان بدون مرز» (ماسی ۱۹۹۷؛ اتوآیل ۲۰۰۰)، (کوربریج، تریفت و مارتین ۱۹۹۴؛ کاکس ۱۹۹۷؛ یونگ ۱۹۹۸؛ تیلور؛ واتس و جانستون ۲۰۰۱).

جان کلام در این واکنشها این است که ارتباطات جدید ممکن است دیدگاههای مرسوم در جغرافیا را تخریب کنند اما آنها از سوی دیگر ممکن است رویکردهای جدیدی را در جغرافیا ایجاد نمایند. در جهان مدرن همواره جنبشهای مستمری درانهدام و تجدید فضاها وجود دارد و جهانی شدن هم جزء جدیدترین مباحثی است که در این روند - انهدام و بازسازی فضاها - نقش اساسی دارد.

هم اکنون می‌دانیم که بسیاری از جنبه‌های یک بازار مالی در ابعاد جهانی به واقعیت پیوسته است. همچنین با افزایش فعالیت‌های ارتباطی در مراکز مالی بین المللی که وضعیت جغرافیایی جدیدی بر مبنای پیوند با جهانشهرهای بزرگی نظیر: نیویورک، لندن، و توکیو بوجود آمده است. از این رو به جای بحث «پایان جغرافیا»، با شرایط جغرافیایی جدیدی مواجه هستیم که تحت وضعیت جهانی شدن معاصر، شکل گرفته است.

هدف این مقاله رایه نقشه‌های جدیدی از جهان می‌باشد که مشخصه‌های کلیدی بسیار مهمی از جغرافیای جهانی را نمایش دهد. همچنین این مقاله جهت بیان مباحث متناقض در رابطه با تئوری «پایان جغرافیا» تدوین شده است.

اساساً نقشه‌های جدید جهان به جای کشورها بر روی شهرها تمرکز دارد. این ایده براساس تئوری مانوئل کاستلز به نام عصر اطلاعات و جامعه شبکه‌ای؛ ۱۹۹۶ - شکل گرفته است. او در این اثر از جهان معاصر به عنوان جامعه‌ای شبکه‌ای نام می‌برد که در آن فضای جریانها، فضای مکانها را تحت سیطره خود قرار می‌دهند. در واقع فضای مکانها با تفکیک، جداسازی و شکل گیری مرزها، و فضای جریانها با کنشهای متقابل و پیوندها، تعریف می‌شود. بعنوان مثال؛ در نقشه‌های سیاسی جهان، بهترین مرزها، آنهایی

منشأ شهرهای خدمات جهانی

ظهور ارتباطات جدید و تکنولوژی کامپیوتری در دهه ۱۹۷۰ امکان مناسبی را برای انتشار فضایی بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی میسر ساخت. به طور مثال یک مرکز تجاری کاملاً مجهز در یکی از جزایر ژاپن می‌تواند به خوبی سایر هم‌تایانش در لندن که به شبکه‌های الکترونیکی متصل شده‌اند، باشد. با وجود این تغییرات شگرف، چنین به نظر می‌رسد که مشکلاتی چون اجاره‌های بالا و دشواری‌های حمل و نقل در اجتماعات شهری و همچنین پیشرفت در ارتباطات راه دور وضعیتی را شکل خواهد داد که در آن شهرهای بزرگ و متراکم از رونق کمتری برخوردار شوند. درحقیقت درست عکس آن اتفاق افتاده است (سازن ۱۹۹۴)، یعنی به جای تنزل یافتن تراکم در عصر ارتباطات همزمان، شهرهای بزرگی همچون لندن رونق بیشتری گرفته‌اند. این وضعیت در اثر شکوفایی و پیشرفت شرکت‌های بزرگ شکل گرفته است که اکثر آنها مهمترین استفاده‌کنندگان این ارتباطات جدید می‌باشند. از سوی دیگر این شرکت‌ها خود انتخاب نموده‌اند که درجهانشهرها مستقر شوند.

همواره در سالهای اخیر توضیحات متعددی برای شکل‌گیری مجدد تمرکز تجاری در جهان شهرها ارائه شده است (فریدمن؛ ۱۹۸۶؛ سازن؛ ۱۹۹۱؛ استروپر؛ ۱۹۹۷؛ تریفت؛ ۱۹۹۶). در واقع تکنولوژی ارتباطات جدید با اطلاعات و دانش سر و کار دارد و امکان دسترسی به اطلاعات نیز در سراسر جهان به وسیله ارتباطات راه دور یکسان می‌باشد. اما آنچه در ارتباطات اهمیت دارد، توانایی استفاده از اطلاعات به صورت مفید است. در حقیقت توانایی استفاده از اطلاعات است که بسیار نابرابر توزیع شده است. شهرها مکان‌هایی هستند که در آنها اطلاعات به دانش‌سازنده و مفید تغییر شکل می‌یابند. این دانش به صورت مستمر و مداوم از طریق روابط متقابل و یا شبکه‌های ارتباطی در شهرها تولید می‌شود، همچنین مهارت لازم برای درک اهمیت اطلاعات دریافت شده افزایش می‌یابد. اعضای جدید یک شرکت در دوران اولیه آغاز به کار خود ممکن است به شهرهای مختلفی فرستاده شوند تا مهارت فرهنگی جامعی کسب نمایند. سیستم‌های بانکی و مالی بهترین مثال برای این بحث هستند.

تاسیس بازارهای مالی یکپارچه جهانی، با ظهور مراکز بزرگ بین‌المللی همچون لندن و نیویورک و توکیو همراه شده است. اینها مکان‌هایی هستند که به طور محلی در آنها دستگاه‌های مالی برای بازارهای جهانی تولید و ابداع شده‌اند (تریفت ۱۹۹۶)، بنابراین جهان شهرها با داشتن شبکه اطلاعاتی به عنوان محیط‌های سرشار از

دانش تلقی می‌شوند. همه شرکت‌های بزرگ، در ادارات جدید سرمایه‌گذاری نکرده‌اند؛ به طورمثال شواهدی در دست است که شرکت‌های چند ملیتی غیرخدماتی از سرمایه‌گذاری در شهرهای بزرگ پرهیز کرده‌اند (لیونز و سالمون ۱۹۹۵).

شرکت‌هایی که بیشترین استفاده را از موقعیت‌های دسترسی به دانش می‌برند، آنهایی هستند که به خدمات جمعی همچون حسابداری، تبلیغات، حقوق، بیمه، دفاتر مشاوره‌ای مختلف و نظام بانکداری و یا مالی در سراسرجهان مشغول هستند. این شرکت‌ها درگذشته به طور مرسوم در شهرهایی واقع بودند که به طورمحلی، خدمات رسانی می‌کردند. سپس با گسترش میزان فعالیت، کم‌کم مجبور شدند که برای یافتن و حفظ بازارهای مشترک بین‌المللی به سراسر جهان سفر کنند. در نتیجه بسیاری از شرکت‌های موفق آنهایی بودند که توانستند استراتژی جهانی خود را گسترش دهند و سیستم خدمات رسانی بدون مرز را در سراسرجهان ایجاد نمایند. این شرکت‌ها با وکلای حرفه‌ای خود دانش از قبل تجربه شده خود را با دانش تجربی گروهی که برای مدیریت در قلب جهان شهرها لازم بود، تلفیق کردند. بنابراین در دو دهه اخیر مراکز مالی بین‌المللی همچون لندن به جهان شهرهای خدماتی تبدیل شده‌اند که هر یک فهرست گسترده‌ای از خدمات جهانی را در یک شبکه بهم پیوسته فراهم می‌کند (تیلور ۲۰۰۱).

کمبود مدرک

همواره یک مشکل اساسی در مطالعه شهرها درچارچوب اقتصاد جهانی وجود دارد یعنی داده‌های لازم در مورد روابط میان شهرها به آسانی در دسترس نیست (شورت ۱۹۹۶؛ تیلور؛ ۱۹۹۷؛ ۱۹۹۹). باید گفت که بسیاری از تحقیقات شهری در مقیاس جهانی، بیشتر به بحث جمعیت شهرها در سراسر جهان پرداخته‌اند که آن هم از طریق داده‌های سرشماری ملی و یا ازگزارش‌های سازمان ملل جمع‌آوری شده‌اند. با وجود این دربحث جمعیت‌شناسی نیز درمورد مسائل جمعیتی شهرها، بسیاری از داده‌ها هنوز ناقص است و یا اینکه داده‌ای وجود ندارد. فراتر اینکه چنانچه دامنه تحقیقات بخواهد از مسائل جمعیتی به فعالیت‌های شهری بپردازد، دسترسی به داده‌ها و روابط میان شهرها به طور چشمگیری مشکل می‌شود. از این رو مسائل مربوط به معاملات اقتصادی مانند سرمایه‌گذاری‌های خارجی که جهت فهم جهان‌شهرها اهمیت کلیدی دارند تنها برای دولت‌ها قابل دسترسی می‌باشند (سازن ۱۹۹۴).

دیگری لازم است که برای این منظور بکار گرفته شود. یعنی به جای اینکه سعی کنیم میزان فضای جریانها را اندازه گیری کنیم عاقلانه تر است که بلند پروازی نکرده و فضای ارتباطات را مورد بررسی قرار دهیم. در این حالت از پیوندهای زیرساختی که به راحتی امکان دسترسی به آنها وجود دارد، استفاده می شود. به عنوان مثال، ارتباطات مشترک می تواند از ساختارهای سازمانی شرکتها مشتق شده باشد، چنین ارتباطاتی نه تنها بر جریانات اقتصادی دلالت دارند بلکه خاصیت عمده آنها این است که شکل خاصی از آنها به راحتی در دسترس هستند که می تواند در استخراج پیوندهای میان جهان شهرها مورد استفاده قرار گیرد. این راه حلی خوبی برای کمبود مدرک است.

استراتژی های خدمات جهانی

یکی از مشخصه های «فروش» شرکت های خدماتی بزرگ، مشتریان جدید و اعضاء دایمی و دسترسی جهانی آنهاست. شرکت های تجاری توانایی خدمات رسانی خود را در تمام اطلاعات تبلیغاتی خود در سراسر جهان اعلام می دارند که معمولا در این حالت فرم شبکه ای شبیه ادارات را به خود می گیرند. راه های متعدد دیگری نیز وجود دارند که یک شرکت بتواند به مشتریان خود در سراسر جهان سرویس دهی کند. به طور مثال شریک شدن این شرکتها در مسائل اقتصادی کشورهای مختلف، اما هیچکدام از این راه حلها نمی تواند به اندازه کنترل کیفی سرویس های متصل به هم یک شبکه، برابری نماید. به همین جهت شرکت های خدماتی بزرگ عمدتا بر تاسیس دفاتر خود در شهرهای اصلی جهان اقدام کرده اند که این مساله، استراتژی خدماتی جدید آنها را آشکار می سازد. در این مطالعه، در مورد ۴۶ شرکت خدماتی جهانی در زمینه حسابداری، تبلیغات، بانکداری / امور مالی و حقوق، اطلاعات جمع آوری شده است (تیلور و اکرا ۲۰۰۱).

در این تحقیق شرکتی جهانی تلقی می شود که دست کم در پانزده شهر مختلف دفاتر اداری داشته باشد. این دفاتر را بر طبق اهمیتشان در شرکت رده بندی می کنند و با استفاده از شاخص (مانند؛ متخصصین و یا نحوه عملکرد مانند؛ مراکز منطقه ای)، میزان کارایی هر شرکت در هر شهر را بر آورد می کنند. عدد ۳ نشان دهنده حضور اساسی است و عدد ۲ حضوری متوسط و عدد ۱ حضور پایین و عدد صفر- حاکی از عدم حضور شرکت است. این برآوردها بر اساس استراتژی های مکانی شرکت های خدمات جهانی برای ۵۵ جهان شهر مشخص شده اند. نتیجه ماتریس اطلاعاتی ۴۶ شرکت در ۵۵ شهر است.

دلیل کمبود مدرک در مورد ارتباطات، میان جهان شهرها این است که آمارهای رسمی بیشتر توسط دولت ها جمع آوری می شود و نتیجتا "کاملا" طبیعی است که این آمارها در مورد مسائل دولت ها بکار گرفته شود (تیلور ۱۹۹۶). همچنین این داده ها جهت مطالعه روابط بین الملل و یا هر تحلیلی که کشورها را به عنوان نقطه آغازین تلقی می کنند، مناسب هستند (مانند مطالعات توسعه). به طور خلاصه استفاده از آمارهای رسمی بر نحوه استفاده از نقشه های مرسوم از جهان تأثیر می گذارد، در واقع بحث فضای «مکان ها»ی جهانی را مطرح می سازد که قبلا "بیان شد که در این مطالعه از به کار گیری آن امتناع شده است.

بنابراین تنها راه ممکن بدست آوردن مدارک جدید است. ولی مشکلی که در این راه ممکن است به وجود آید این است که ناگزیر شویم به اسناد و مدارک بخش خصوصی مراجعه کنیم، جایی که حساسیت تجاری مسأله ای حیاتی است. به طور مثال داده های زیادی از اطلاعات شمار مسافری در فرودگاه های شهری، وجود دارد ولی با چنین داده های کلی نمی توان تشخیص داد که این سفرها به قصد تجارت و یا مقاصد دیگری همچون گردشگری صورت می گیرد. یک مطالعه در مقیاس جهانی از مسیرهای میان - شهری، به طور مثال بیشترین پروازهای هفتگی بین نیویورک و میامی انجام می شود و این مسأله نشان می دهد که این دو شهر رابطه تجاری بسیار زیادی با یکدیگر دارند (کلینگ ۱۹۹۵؛ جدول). داده ها در مورد سفرهای تجاری میان شهرها شاخص با ارزشی است اما با توجه به سود دهی سفرهای تجاری در یک بازار رقابتی شدید جای تعجب نیست که خطوط هوایی مایل نباشند چنین اطلاعاتی را به طور آشکار در اختیار قرار دهند. به نظر می رسد راه حلی برای رفع کمبود مدارک وجود ندارد. به این معنی که تحقیق در مورد چنین جریانات اقتصادی میان شهرها در یک مقیاس جهانی به زودی تبدیل به آماری خیال پردازانه خواهد شد. بنابراین رویه

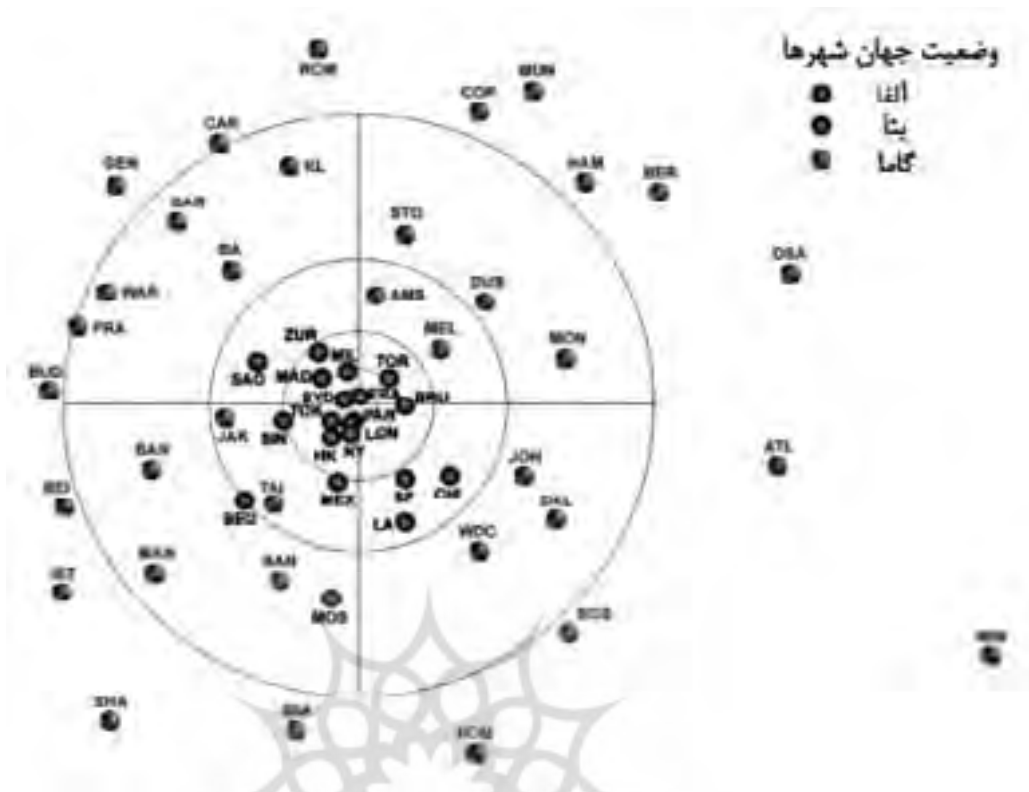
اطلاعات در دسترس بود، بنابراین بیشترین امتیاز برای هر شهر عدد $326 = (32 \times 35) + 11$ است - نتیجه ماتریس فواصل شهری 55×55 است که بیشتر بیان کننده مجاورت شبکه‌ای است تا سرزمینی (جانستون ۲۰۰۰). از این ماتریس است که فاصله خدمات جهانی می‌تواند ایجاد شود. مقیاس چند بعدی (M.D.S)، تکنیک استاندارد جهت تعیین فضاها از یک ماتریس فاصله‌ای یا غیر هماهنگ بین موضوعات مورد نظر است (کراسکال و ویش ۱۹۷۸، یانگ ۱۹۸۷). از لحاظ محاسباتی این تکنیک مستلزم فرآیندی تکراری است که به یک ترکیب فضایی از موضوعات متمرکز می‌شود که حداقل اندازه استرس را با خود دارد (عدم تناسب در مقایسه فواصل بین موضوعات در صورت بندی جدید و ماتریس اولیه).

چنین صورت بندی برای ایجاد فضاهای مناسب با توجه به اندازه ماتریس ایجاد می‌شود. بی شک ابعاد گسترده تری نمی‌توانند از لحاظ نموداری به تصویر کشیده شوند، بنابراین امید است که ۲ یا ۳ راه حل، ترسیم خوبی از اطلاعات را فراهم کند (کلیف ۱۹۹۵). در جغرافیا یکی از کاربردهای اولیه متغیر چند بعدی در مورد اطلاعات میان - شهری توسط فورر (۱۹۷۸) ایجاد شد. وی زمان مسافرتی خطوط هوایی را که فضایی دو بعدی است، به صورت نقشه‌های تغییر پذیر از منطقه اقیانوس آرام، ترسیم کرد. به دنبال کار فورر ترکیب دو بعدی با استفاده از شیوه متغیر چند بعدی از اطلاعات آماری، ماتریس فاصله خدمات، ایجاد شده است. تا آنجایی که می‌دانیم این نقشه اولین کاربرد این تکنیک در مقیاس جهانی است. بدین منظور فرمول کراسکال در مقایسه با ۱۹۸٪ برای راه حل سه بعدی، معیار ۲۷۵٪ برای راه حل دو بعدی را آشکار می‌کند. آزمایشات تجسمی هم به صورت دو بعدی و هم

بافت ارتباطی میان شهرها می‌تواند به روش زیر از این ماتریس استنتاج شود (تیلور ۲۰۰۱). حاصلضرب امتیازی هر دو شهر برای هر شرکت تجاری محاسبه می‌شود، و مجموع حاصلضرب‌های فرضی برای تمام ۴۶ شرکت و برای دو شهر، منعکس کننده همانندی بین ۲ شهر در ارتباط با استراتژی‌های خدمات جهانی است. اگر این فرضیه درست باشد، می‌تواند نشان دهنده جریان‌ات اطلاعاتی خاص بین شهرها باشد. نخست قرارداد داخلی حقوقی توسط یک شرکت قانونی مستلزم جریان‌ات اطلاعاتی و خبری بین دفاتر آن شرکت است تا بتوانند به یک سرویس دهی بدون مرز و ایده آل دست یابند، دوم اینکه هر چقدر دفتر یک شرکت بزرگ باشد جریان‌ات بیشتری ایجاد می‌شود و این تأثیر بسزایی بر روابط میان - شهری دارد. قسمت اول این فرضیه معقول است و قسمت دوم ماهیت سلسله مراتبی شبکه‌های اداری را منعکس می‌کند، یعنی در مکان‌هایی، اداره‌های بزرگتر وظایف خاصی مانند کنترل و نظارت بر اطلاعات تخصصی را بر عهده دارند. اساساً بدون وجود مدرک از جریان‌ات فعلی به راحتی نمی‌توان تأثیرات این چینی را برآورد کرد. فرآیند متکثرانه‌ای که راه ساده و معقولانه‌ای را ارائه می‌دهد اهمیت اداره‌های اصلی را در شبکه جهان‌شهری، بازتاب می‌کند. نتیجه نهایی ماتریس ۵۵ میان - شهری از اتصالات بر مبنای استراتژی‌های خدمات جهانی است.

تشریح فضای خدمات جهانی

اولین قدم در توصیف یک فضا، ایجاد ماتریس فاصله‌ای است. این ماتریس نیاز به ارتباط میان - شهری در ماتریس پیوندی دارد تا به عنوان درجه‌ای از بالاترین سطح ممکن با این داده بیان شود. در این تحقیق برای یازده شرکت تجاری فقط وجود یا عدم وجود

تصویر شماره ۱: تمایلات سلسله مراتبی در فضای خدمات جهانی

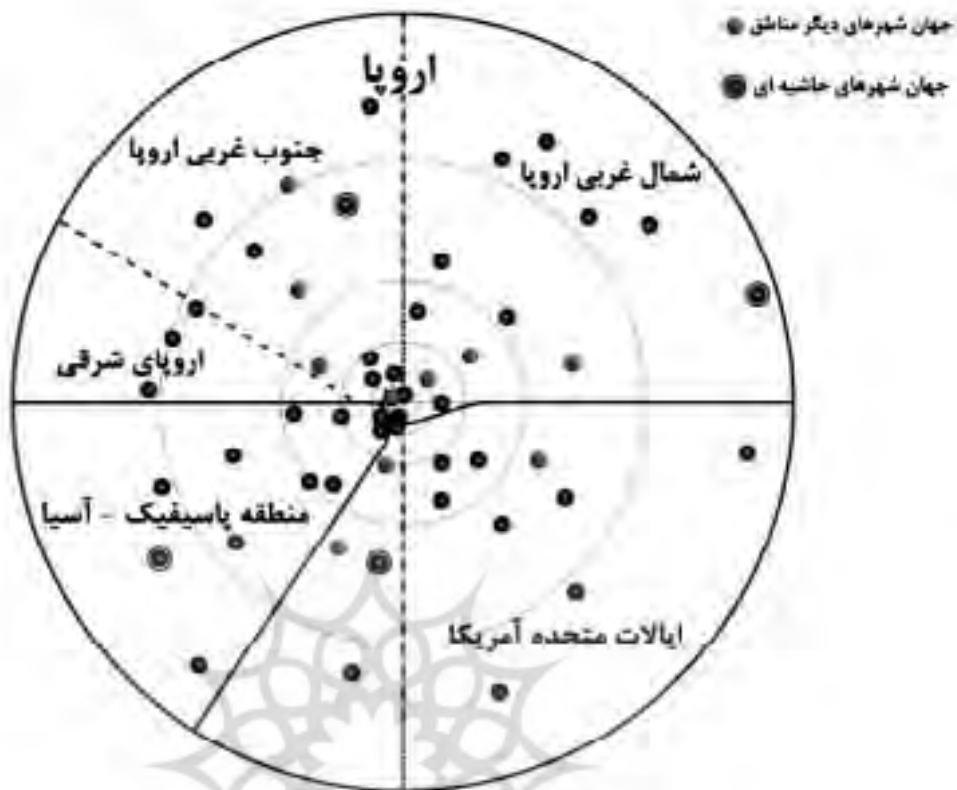
جهانشهرهای آلفا: شیکاگو (CHI)، فرانکفورت (FRA)، هنگ کنگ (HK)، لندن (LON)، لس آنجلس (LA)، میلان (MIL)، نیویورک (NY)، پاریس (ARP)، سنگاپور (SIN)، توکیو (TUK).

جهانشهرهای بتا: بروکسل (BRU)، مادرید (MAD)، مکزیکوسیتی (MEX)، مسکو (MOS)، سانفرانسیسکو (SF)، ساو پائولو (SAO)، سئول (SEO)، سیدنی (SYD)، تورنتو (TOR)، زوریخ (ZUR).

جهانشهرهای گاما: آمستردام (AMS)، آتلانتا (ATL)، بانکوک (BAN)، بیجینگ (BEI)، برلین (BER)، بوستون (BOS)، بوداپست (BUD)، بوینس آیرس (BA)، کاراکاس (KAR)، کپنهاگ (COF)، دالاس (DAL)، دوسلدورف (DUS)، ژنو (GEN)، هامبورگ (HAM)، هوستون (HOU)، استانبول (IST)، جاکارتا (JAK)، ژوهانسبورگ (JOH)، کوالالامپور (KL)، مانیل (MAN)، ملبورن (MEL)، میامی (MIA)، میناپولیس (MIN)، منترال (MON)، مونیخ (MUN)، ازاکا (OSA)، پراگ (PRA)، رم (ROM)، سانتیاگو (SAN)، شانگهای (SHA)، استکهلم (STO)، تایوان (TAI)، واشنگتن (WDC)، ورسا (WAR).

الگویی از نظام مرکز - پیرامون با چندین شهر مهم در مرکز و شهرهای پیرامونی مشخص شده‌اند.

سه بعدی نشان داد که سادگی سهولت ترسیم تصویر در شکل دو بعدی خلا وجود بعد دیگر را به خوبی پرمی‌کند. این راه حل در شکل (۱) نشان داده است که این اشکال اساس نقشه‌های جدید که حاصل مجاورت شبکه‌ای هستند، می‌باشند. نکته قابل توجه در مورد فضای خدمات جهانی این است که در آن، توزیع شهرها از مرکزیت بالایی برخوردار است. مراکز خدمات جهانی به صورت

تصویر شماره ۲: تقسیمات منطقه‌ای در فضای خدمات جهانی

تمایلات سلسله مراتبی و نظم منطقه‌ای

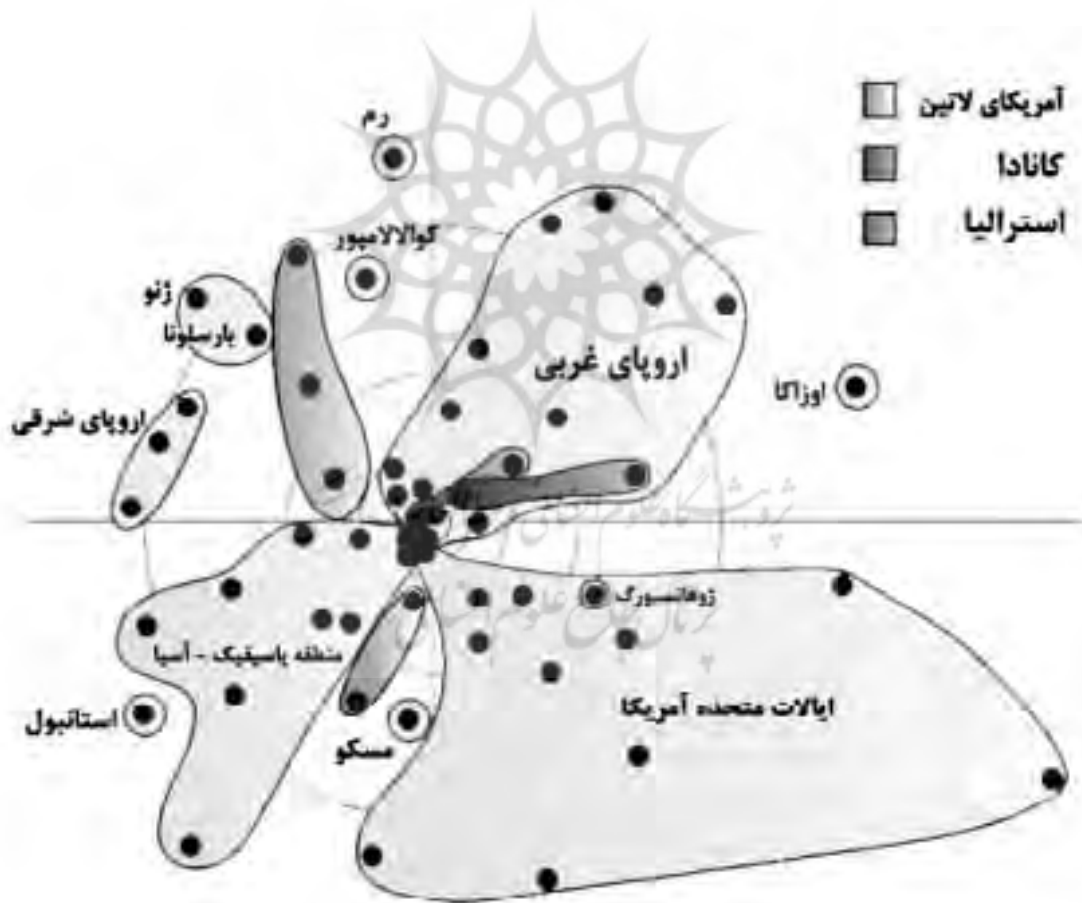
در تعریف اولیه جهان شهرها، سه سطح از وضعیت آنها شناسایی شدند (بیورستک ۱۹۹۹). در نقشه جدید ۱۰ شهر آلفا، ۱۰ شهر بتا و ۳۵ شهرگاما ترسیم شده‌اند (شکل ۲). در چنین نقشه‌ای بی درنگ آشکار می‌شود که الگوی مرکزی مستقیماً به وضعیت شهر ارتباط دارد و تئوری مرکز-پیرامون در این فضا تمایلات سلسله مراتبی را در خدمات جهانی، نشان می‌دهد. مجموعه اولی که در مرکز قرار دارند شامل ۵ شهر آلفا می‌باشد که به عنوان شهرهای اصلی جهان شناخته می‌شوند. اسامی آنها به این ترتیب می‌باشد؛ لندن، نیویورک، توکیو، پاریس، هنگ کنگ، دوشهر لوس آنجلس و شیکاگو نیز در موقعیت آلفا قرار دارند که دورتر از وضعیت کاملاً مرکزی هستند. این مقاله منعکس کننده تأثیر «سایه‌ای نیویورک» می‌باشد. یعنی شهری که بسیاری از شرکت‌های تجاری بازار آمریکا از طریق نیویورک اطلاع رسانی می‌شود. بیشتر این شرکت‌ها در واقع نیازی به ایجاد دفاتر در سایر شهرهای آمریکا را ندارند (بیورستک ۲۰۰۰).

در مقابل شهرهای آلفا، ۸ شهر بتا قرار دارند که به نسبت ۲ شهر، از وضعیت مرکزی تری نسبت به سایر شهرها قرار دارند. همچنین در این گروه از شهرهای بتا، شهر سانفرانسیسکو قرار دارد که موقعیت آن به نسبت لوس آنجلس و شیکاگو در فضای خدمات جهانی بهتری قرار دارد. در این میان مسکو دورترین شهر بتا از مرکز است. بیشتر شهرهای گاما، بطور قابل توجهی به مرکز نزدیک هستند. بعنوان مثال؛ آمستردام و ملبورن در شکل (۲) هر دو دورتر از وضعیت تورنتو، جاکارتا و تایوان قرار دارند و جزء مجموعه شهرهای گاما هستند، میناپولیس دورترین شهری که از مرکز قرار گرفته است (در جنوب شرقی دایره شکل ۲) و جزء مجموعه شهرهای گاما می‌باشد که در یک موقعیتی با کمترین خدمات رسانی جهانی قرار دارد. از سوی دیگر در کنار این نظم سلسله مراتبی، یک نظم منطقه‌ای نیز در فضای جهانی وجود دارد.

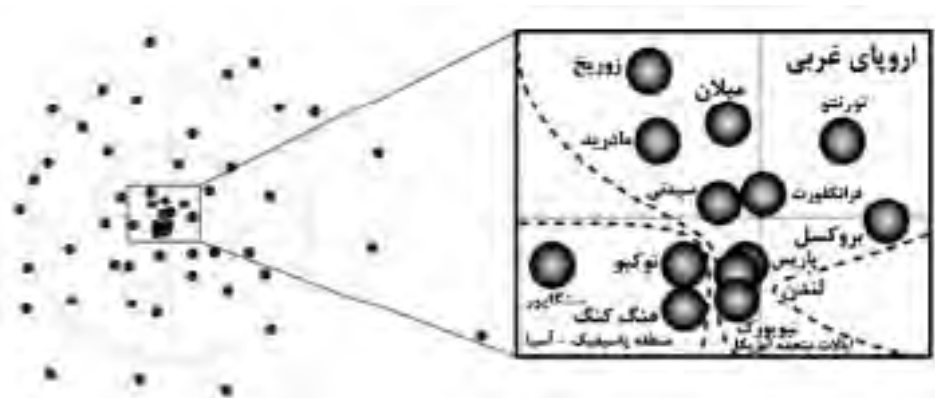
در یک تقسیم بندی دایره‌وار ساده از این مجموعه ۵۵ شهر، ۳ ناحیه جغرافیایی ایجاد می‌شود، که عبارتند از: اروپا، آمریکا و

است اما ۶ شهر این ناحیه به گروه کلی اروپای غربی اختصاص دارد. شهرهای خارج از این نواحی که در شکل (۴) مشخص شده‌اند، الگوهای مجزایی را تشکیل می‌دهند. شهرهای استرالیا و کانادا دو گروه مستطیلی کشیده را بوجود آورده‌اند که به سوی شهرهای آمریکا و اروپای غربی گسترش یافته‌اند. شهرهای آمریکای لاتین دو گروه مستطیلی باریکی را تشکیل می‌دهند که به سوی ناحیه اروپا و آمریکا و آسیا - اقیانوسیه تمایل دارند. این تقسیم بندی از شهرهای آمریکا بازتاب عضویت در «نفثا» می‌باشد. بعنوان مثال؛ مکزیکو سیتی و سانتیاگو در گروه دوم (بتا) که بین نیویورک و میامی است قرار دارند. مجموعه بعدی از قاره (آمریکای لاتین) یعنی سائوپولو، کاراکاس و بوئنوس آیرس است که بیشتر به سوی اروپا - آتلانتیک تمایل دارند و بین مادرید

ناحیه اقیانوس آرام (شکل ۳). فراتر از این نواحی ۱۰ شهر وجود دارد که به هیچ یک از این ۳ ناحیه تعلق ندارد (پنج شهر آمریکای لاتین، دو شهر کانادا، دوشهر استرالیا و یک شهر آفریقا). از ۴۵ شهر باقی مانده، ۴ شهر بسیار دوران مرکز دایره قرار دارند، که عبارتند از؛ مسکو، استانبول، اوزاکا و کولالامپور. دو شهر اولی هردو نمونه هایی از شهرهای اروپای شرقی هستند. آنچه در مورد این شهرها می‌توان گفت این است که نمی‌توان آنها را در یک فضای خدمات جهانی دو بعدی تطبیق داد. ۴۱ شهر از ۴۵ تای آنها الگوهای وابستگی متقابلی دارند که انعکاسی از موقعیت جغرافیایی آنهاست. در شکل (۴) مجموعه‌های منطقه‌ای از شهرها شناسایی شده‌اند. در این تصویر ۳ منطقه عمده بر مبنای ناحیه بندی اولیه نشان داده شده است شهرهای ناحیه اروپا بسیار تکه تکه شده

تصویر شماره ۳: تمایلات منطقه‌ای در فضای خدمات جهانی

تصویر شماره ۴: شهرها در مرکز فضای خدمات جهان

می‌دهند (تیلورو واکر ۲۰۰۱). در هر مورد از این سه ناحیه، فضاهای منطقه‌ای شکل (۴) به یک حالت مرکزی تری می‌رسند که در شکل (۵) این حالت را می‌توان دید. شکل (۴) به عنوان اولین نقشه جدیدی از جهان می‌باشد که تحت وضعیت جهانی شدن معاصر ارایه شده است.

اساساً "فضای خدمات جهانی به تصویر کشیده شده در این مقاله ارتباطات را در سطح شبکه اجتماعی، جامعه شبکه‌ای مانوئل کاستلز را نشان می‌دهد سطحی که در آن فعالیت‌های بشر بطور مستقیم در حال جهانی ساختن، کل جهان هستند. تولید فضای جدید سلسله مراتبی و منطقه‌ای با داده‌های تجربی و تحلیل‌های آماری ترکیب شده است که دانش معاصر از جغرافیای اقتصاد جهانی را شکل داده است. بنابراین نقشه‌های جدید نشان دهنده فضای جریان‌های هزاره جدید است.

و بارسلونا قرار گرفته‌اند. اشکال مستطیلی شکل (۴)، بافت در هم پیچیده منطقه‌ای و سلسله مراتبی را نشان می‌دهد که محورهای مرکز به سوی پیرامون را دنبال می‌کنند. در مورد شکل مستطیلی آمریکای لاتین، ۲ شهر بتای سائوپولو و مکزیکو سیتی نسبت به جهان شهرهای دیگر این قاره در وضعیت مرکزی تری هستند. این در حالی است که شهرهای دیگر این قاره بیشتر تمایل به سوی پیرامون را دارند. استرالیا و کانادا دو نمونه از پنج کشوری هستند که دو شهر جهانی را در خود جای داده‌اند (تیلورو ۲۰۰۰). در اشکال مستطیلی کشورهای استرالیا و کانادا یک جهان شهر (به ترتیب سیدنی و تورنتو) وجود دارد که در این نقشه نزدیک به مرکز دیده می‌شود. سه کشور اروپایی (ایتالیا، اسپانیا و سوئیس) هر یک نقش مهمی در جداسازی سلسله مراتبی دارند. شهر رم در مسیری جدا از میلان در حالت مرکزی تری قرار دارد و بارسلونا و جنوا روابط مشابهی به ترتیب با مادرید و زوریخ دارند. ژاپن نیز با دو جهان‌شهر اهمیت زیادی در آینده دارد که یک شهر آن کاملاً در مرکز قرار دارد (توکیو) و دیگری کاملاً در وضعیت پیرامونی قرار گرفته است (اوزاکا). سرانجام از آنجایی که اروپای شرقی، شهر عمده‌ای در نزدیک مرکز فضای خدمات ندارد، دارای محوری مستطیلی کشیده مرکز-پیرامون نیز نمی‌باشد. مسکو تنها شهری است که پس از جنگ سرد به نسبت پراگ، بوداپست، و ورشو کمتر با کشورهای اروپایی در بازار جهانی همکاری داشته است.

باید به این مسأله توجه داشت که این سه منطقه اصلی شکل (۴) بافت در هم پیچیده سلسله مراتبی و منطقه‌ای مشابهی را نشان

مفهوم نقشه جدید جهان

انگیزه اولیه در ایجاد این نقشه در واقع فراهم ساختن پاسخ جغرافیایی تجربی مناسبی به «تئوری پایان جغرافیا» بود. به نظر من بحث فضای خدمات جهانی پاسخ به تئوری مذکور را مرتفع می‌سازد اما خود این بحث نیز با خود سئوالات و تعابیر بسیاری به دنبال دارد در اینجا دو رویکرد مهم وجود دارد که تحقیقات بیشتری را در آینده می‌طلبد. نخست اینکه تحقیقات ما را به تفکر در مورد طبیعت فضاها هدایت می‌کنند. اگرچه به طور جدی به بحث فضای جریان‌ها پرداختیم ولی نتایج فضای مکان‌ها را می‌بایستی بار دیگر مطرح کرد. به طور آشکار در هر مطالعه جغرافیایی فضای جریان‌ها و فضای مکان‌ها را نمی‌توان از یکدیگر تفکیک نمود. زیرا که بطور ضروری بافت درهم پیچیده‌ای دارند و هر فضا برای باز آفرینی جدید خود به فضای دیگری متکی است. علاوه بر این، مکان‌ها مقیاس‌های جغرافیایی و تحلیل‌های مجزایی را تشریح می‌کنند و در نتیجه تأثیر متقابل سطوح مختلف از عملکرد اجتماعی را نیز به تصویر می‌کشند. آنچه که مشخص است این است که مسلماً پدیده جهانی شدن برآورد دوباره فعالیت‌های انسانی می‌باشد که بعنوان یک مقیاس می‌توان از آن استفاده کرد. جغرافیای جدید فضای گذشته را با فضای جدید و در ارتباط با تغییرات تکاملی پیوسته از فضای پیچیده مدرنیته منطبق می‌سازد.

دوم اینکه توجه ما را به این موضوع جلب می‌کند که چگونه شبکه جهان‌شهری با سایر ساختارهای فضایی جهانی بویژه با الگوهای مرکز-پیرامون در ارتباط است. مدل مرکز-پیرامون که به وسیله نظریه پردازان نظام جهانی رایج شده است (والرشتاین ۱۹۷۹)، توسط فضای جریان‌ها که با یک رشته از محصولات و کالاها مشخص می‌شود، ایجاد می‌گردد. فضای جریان‌ها در یک جهان‌شهر با خدماتی که جهت سازمان دهی این رشته از محصولات استفاده می‌شوند، در ارتباط است.

شرکت‌های خدمات جهانی غالباً از سرمایه‌های بانک‌ها استفاده می‌کنند و سپس زنجیره‌ای از مصرف کالاها را در سراسر جهان بوسیله آگهی تبلیغاتی ایجاد می‌نمایند تا در نهایت مصرف نهایی کالا را تسریع کنند. می‌توان جهان‌شهرها را به عنوان مراکز تولیدی پیشرفته در نظر گرفت؛ مکان‌هایی که تولید به صورت محصولات اطلاعاتی پیشرفته نمایان می‌شود (سازن ۱۹۹۱).

شرکت‌های خدماتی در این بررسی، شرکت‌های چند ملیتی بزرگی هستند که منافع خود را در سراسر جهان پی‌گیری می‌کنند. آنها با داشتن صنایع پیشرفته نقش مهمی را در اقتصاد جهانی دارا می‌باشند. همچنین آنها مراکزی برای سوددهی‌های بسیار زیاد سرمایه هستند. به همین جهت از این شرکت‌ها به عنوان عامل کلیدی تولید اطلاعات در مرکز تعبیر می‌شوند. با این دید فعالیت‌های شرکت‌های خدمات جهانی یک الگوی مرکز-پیرامونی در سراسر جهان را تصدیق می‌کنند. اما همراه با تأثیرات مهمی که مراکز سنتی، یعنی مکان‌هایی که به نوعی موتور رشد برای مناطق نیمه پیرامونی محسوب می‌شوند؛ یعنی مناطق نیمه پیرامونی که به

porations, and urban hierarchy: the case of the United States. In Knox, P.L. and Taylor, P.J. (eds.) World cities in a world-system. Cambridge: Cambridge University Press: 98-114.

14-Massey, D. 1999 Imagining globalization: power-geometries of time-space. In Brah, A., Hickman, M. and Mac an Ghail, M. (eds.) Global futures: migration, environment and globalization. Basingstoke: Macmillan: 27-44.

15-O'Brien, R. 1992 Global financial integration: the end of geography. London: Pinter.

16-O' Tuathail, G. 2000 Borderless worlds? Problematizing discourses of deterritorialization in global finance and digital culture. Geopolitics 4: 139-54.

17-SAS Institute Inc. 1996 SAS/STAT software: changes and enhancements through release 6.11. Cary, NC: SAS Institute Inc.

18-Sassen, S. 1991 The global city. Princeton, NJ: Princeton University Press.

19-Sassen, S. 1994 Cities in a world economy. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.

20-Short, J., Kim, Y., Kuss, M. and Wells, H. 1996 The dirty little secret of world cities research. Int. J. Urban Reg. Res. 20: 697-717.

21-Sirat, M. and Ghazal, S. 1999 Globalization of economic activities and Third World cities: a case study of Kuala Lumpur. Kuala Lumpur: Utusan.

22-Storper, M. 1997 The regional world. New York: Guilford.

23-Taylor, P.J. 1996 Embedded statism and the social sciences: opening up to new spaces. Environ. Plann. A 28: 1917-28.

24-Taylor, P.J. 1997 Hierarchical tendencies amongst world cities. Cities 14: 323-32.

25-Taylor, P.J. 1999 "So-called world cities": the evidential structure within a literature. Environ. Plann. A 31: 1901-04.

26-Taylor, P.J. 2000 World cities and territorial states under conditions of contemporary globalization. Pol. Geogr. 19: 5-32.

27-Taylor, P.J. 2001 Specification of the world city network. Geogr. Anal. 33 (in press).

28-Taylor, P.J., Doel, M.A., Hoyler, M., Walker, D.R.F. and Beaverstock, J.V. 2000 World cities in the Pacific Rim: a new global test of regional coherence. Singapore J. Trop. Geogr. 21: 233-45.

29-Taylor, P.J. and Hoyler, M. 2000 The spatial order of European cities under conditions of contemporary globalization. Tijdschr. Econ. Soc. Geogr. 91: 176-89.

30-Taylor, P.J. and Walker, D.R.F. 2001 World cities: a first multivariate analysis of their service complexes. Urban Stud. 38: 23-47.

31-Taylor, P.J., Watts, M.J. and Johnston, R.J. 2001 Geography/globalization. In Johnston, R.J., Taylor, P.J. and Watts, M.J. (eds.) Geographies of global change. 2nd ed. Oxford: Blackwell (in press).

32-Thrift, N. 1996 Spatial formations. London: Sage.

33-Wallerstein, I. 1979 The capitalist world-economy. Cambridge: Cambridge University Press.

34-Yeung, H. W.-c. 1998 Capital, state and space: contesting the borderless world. Trans. Inst. Br. Geogr. NS 23: 291-309.

35-Young, F.W. (1987) Multidimensional scaling: history, theory, and applications. Ed. R.M. Hamer. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

عنوان مخلوطی از فرآیندهای مرکزی و پیرامونی در آنها وجود دارد. در واقع شهرهای نیمه پیرامونی به عنوان مکان هایی هستند که دسته‌ای از فرآیندهای مرکز و پیرامون در آنها قرار دارد. اینکه جهان‌شهرها می‌توانند قسمتی از یک تغییر بنیانی در هزاره نوین شوند، هنوز جای سؤال است. هر چند در جهان سوم جهان‌شهرهایی وجود دارند که به حدی پراکنده و دور از شهرهای مرکزی جهانی هستند که به جرأت می‌توان گفت در آینده اطلاعاتی جهان بتوانند نقشی ایفاء نمایند و حالت مرکزی به خود بگیرند. اساساً شهرها در این مطالعه و تحلیل‌های متعاقب آن بوسیله قدرتشان در تأمین خدمات تجاری انتخاب شده‌اند. بنابراین بیشتر این شهرها از کشورهای پیشرفته یا جهان اول هستند. در نهایت باید گفت که خدمات تجاری تحت عنوان صنعت پیشتاز اطلاعاتی، به همراه نقشه‌های جدید با ساختار مرکزی که در آن وجود دارد نه تنها الگوی مرکز-پیرامون را تأیید می‌کند، بلکه این نقشه‌ها بیشتر نشان می‌دهند که جهان در وضعیت جهانی شدن معاصر شکل ویژه‌ای از فشردگی را به همراه تشدید روند قطبی شدن جغرافیایی خواهد گرفت. ■

منابع:

* این مقاله در مجله تحقیقاتی جهانی شدن و جهان شهرها (۲۰۰۲) به چاپ رسیده است

1-Beaverstock, J.V., Smith, R.G. and Taylor, P.J. 1999 A roster of world cities. Cities 16: 445-58.

2-Beaverstock, J.V., Smith, R.G. and Taylor, P.J. 2000 World city network: a new meta-geography? Ann. Assoc. Am. Geogr. 90: 123-34.

3-Castells, M. 1996 The rise of the network society. Oxford: Blackwell.

4-Cliff, A.D., Haggett, P., Smallman-Raynor, M.R., Stroup, D.F. and Williamson, G.D. 1995 The application of multidimensional scaling methods to epidemiological data. Stat. Methods Med. Res. 4: 102-23.

5-Corbridge, S., Thrift, N. and Martin, R. (eds.) 1994 Money, power and space. Oxford: Blackwell.

6-Cox, K.R. (eds.) 1997 Spaces of globalization: reasserting the power of the local. New York: Guilford Press.

7-Dodge, M. and Kitchin, R. 2000 Mapping cyberspace. London: Routledge.

8-Forer, P. 1978 A place for plastic space? Prog. Hum. Geogr. 2: 230-67.

9-Friedmann, J. 1986 The world city hypothesis. Dev. Change 17: 69-83.

10-Jönsson, C., Tägil, S. and Törnqvist, G. 2000 Organizing European space. London: Sage.

11-Keeling, D.J. 1995 Transport and the world city paradigm. In Knox, P.L. and Taylor, P.J. (eds.) World cities in a world-system. Cambridge: Cambridge University Press: 115-31.

12-Kruskal, J.B. and Wish, M. 1978 Multidimensional scaling. Beverly Hills: Sage.

13-Lyons, D. and Salmon, S. 1995 World cities, multinational cor-